

BİR YILLIK REFAHYOL İKTİDARINDA REFAH'IN KARNESİ

YAKUP KAMALI

Demokrasiyle idare olunan, en azından demokratik kuralların geçerli olduğu varsayılan ülkelerin belirgin özelliği, rejim içerisinde çeşitli görüşleri temsil eden siyasi partilerin varlığını içine sindirmesidir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye, demokratik kuralların geçerli olduğu varsayılan ülkeler grubuna dahil edilebilir. Çünkü pratikte olmasa bile parti etrafında toplanabileceği realitesi, sözde var olmasına rağmen gerçekte hiçbir zaman tanınmamıştır. Her konuda olduğu gibi siyasal örgütlenme konusunda da resmi ideoloji, bu örgütlenmenin sınırını oluşturmuştur. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki bu ağır kayıtlamalar karşısında, mevcut siyasi partiler, söylemek istediklerini -deyim yerindeyse- zurnanın deliğiyle anlatmak zorunda kalmaktadırlar. Söylenenler, malum güç odaklarının bam teline dokunuyorsa, politika yapmak hemen hemen tümüyle imkansız hale gelmektedir. Egemen güçlerin bombardımanı altında siyaset yapmaya çalışan ve devamlı olarak bu güçlerin saldırılarıyla boğuşmak zorunda olan Refah Partisi, bu zorluğu yaşayan tek parti konumundadır.

Sistem açısından, nasıl ki hizmetli bir bayanın başörtülü olması herhangi bir tehlike oluşturmazken, üniversiteli bir bayanın başörtüsü büyük bir tehlike oluşturuyorsa, Refah Partisinin marjinal olarak muhalefette olması egemen güçler için bir tehlike oluşturmazken, aynı partinin iktidara oynaması büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Seçimlerden en büyük parti olarak çıkmasına rağmen, iktidar olmasının nasıl ve ne tür oyunlarla engellenmeye çalışıldığı herkesin gözü önünde cerayan etmiş bir vakiydir. Ancak demokrasinin varlık sebebi olarak kabul edilen siyasi partilerin amacı iktidar olmak, iktidar olduktan sonra da kendini seçen kişilere deklare ettiği politikasını uygulamaya koymaktır. Refah Partisi de demokratik kurallar çerçevesinde seçimlere girmiş kendi program ve politikasını halka anlatmış, büyük oranda da kabul görerek en büyük parti konumuna gelmiştir. Normal demokratik prosedür içinde bu partinin iktidar olup söz verdiği politikalarını uygulaması gerekir. Ancak, halkın verdiği yetki malum çevrelerce gasp

edilmiş, "demokrasi geleş" tersine çevrilerek "demoklesin kılıcı" niteliğine bürünmüş ve Refah Partisinin iktidar hakkı engellenmiştir.

Refah Partisine bir yıllık iktidar ruhsatı verilmesi, yukarıda belirtilen gerçeği değiştirmez. Çünkü Refah Partisine tanınan bu şans, Refah Partisinin iktidar olması için değil, enkaz haline gelmiş ekonominin altında ezilip gitmesini seyretmiştir. Peki turnaklarıyla kazıyarak elde ettiği bu iktidar şansını Refah Partisi ne derecede değerlendirebilmiştir?

Bu sorunun cevabını vermek pek kolay olmamakla birlikte, yinede Refah Yol hükümetinin artı ve eksilerini ortaya koymak suretiyle belki bir kanıya varmak mümkün olabilecektir. Bunu yaparken, dönemin konjektürel şartlarını da göz önünde bulundurmak gerekir. (Konuyu sınırlamak açısından Refah Yol iktidarı değerlendirirken sadece Refah kanadı ele alınacaktır.)

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Refah Yol hükümeti "ne Musa'yı ne İsa'yı" memnun edebilmiştir. Gerçekten de, muhalif olanlar bir yana, taban da memnun edilememiştir. Bu memnuniyetsizlik, Refah sempatzanı veya hiç değilse tarafsız yazarlarca da sıkça dile getirilmiştir. Ancak bu eleştirilerin bir çoğunun da haklı olduğunu söylemek pek mümkün görülmemektedir. Zira bu tür değerlendirmelerin bir bölümü, aşırı ve realiteden uzak beklentilerin gerçekleşmemesinden ileri gelmektedir.

Refah Partisinin, beklentileri tam olarak karşılayamamasının pek çok haklı nedeni olduğu gibi, hatadan kaynaklanan ve mazereti olmayan nedenler de bulunmaktadır. Burada önemli, olan, artı ve eksilerinin daha ağır bastığı, başka bir deyişle iktidar olmakla neyi kaybedip neyi kazandığının ortaya konulmasıdır. Bunu belirlemek için de siyasi parti olmanın gereklerini ve zamanın şartlarını iyi değerlendirmek gerekir.

Bilindiği gibi 95 genel seçimlerinden en büyük parti olarak Refah Partisi çıkmıştır. Buna rağmen "bir kısım medya" ve diğer egemen güçler, Cumhurbaşkanı etkilemek için hemen Refah Partisinin meşruyetini tartışmaya açmışlardır. Böylece Refah Partisine iktidarı vermemesinin ilk sinyalleri verilmiştir. Bu nedenledir ki, ANAP ile kurulma aşamasına gelen hükümet son anda engellenmiştir. Baskılar sonucu zoraki olarak kurulan Ana Yol koalisyonun kısa süreli oluşu, büyük ölçüde her iki partinin de merkez sağın patronluğuna soyunmaları ve bu nedenle birbirini yok etmeye çalışmalarından ileri gelmiştir. Dolayısıyla Refah için bir fırsat Refah için bir fırsat daha doğmuştur. Malum çevrelerin akla hayale gelmeyen senaryolar üretmesine karşın, zor da olsa Refah Yol koalisyonu kurulabilmiştir.

Refah Partisi, iktidar olmanın bedelini daha koalisyonun kurulması aşamasında ödemeye başlamıştır. Bakanlık dağılımının büyük ortak aleyhine oluşu, birçok önemli bakanlığın küçük ortağa verilmesi bunu açıkça göster-

mektedir. Refah Partisi niçin tavizkar tutum sergilemiştir? Acaba uzun süredir iktidardan uzak kalmanın psikozuna mı kapılmıştır? Yoksa sadece sayın Erbakan'ı Başbakan yapabilmek için mi böyle davranılmıştır?

Başbakan makamının değişikliğini de içeren bu koalisyonun kurulmasında az da olsa yukarıdaki etkenler rol oynamış olabilir. Ancak asıl etken, Anti-Refah güçlere rağmen Refahın iktidar olabileceğini göstermekti. "Refah, seçimle işbaşına geldiktene sonra bir daha iktidarı terk etmez" iddialarını sürekli gündemde tutan bu çevrelere karşı da, böyle olmadığını göstermek gerekmiştir.

Refah Partisi, kendi tabanını tutabilmek için de bunu yapmak zorundaydı. Yoksa, iktidar olamadıktan sonra en büyük parti olmanın, hatta meclis çoğunluğunun elde etmenin fazlaca bir anlamı olmazdı. Seçmen, oy verdiği partinin iktidar olmasını istemektedir. Zaten demokratik sistemde siyasal partilerin amacı da iktidar olmak değil midir? Eğer Refah Partisi bu şansını zorlayarak iktidar olmasaydı, kendisine oy veren seçmen, iktidar şansı olan ve kendi düşüncesine biraz daha yakın görünen başka partiler arayacaktı. Diğer taraftan, ülkenin yarından fazla nüfusunu oluşturan illerin Belediye Başkanları Refahlı idi. Ancak geçmiş hükümetler, bu belediyelere hak ettiği yardımları yapmadıkları gibi, her türlü engellemelere başvurarak onların başarılarını düşürmek istiyorlardı. Oysa Refah Partisinin genel seçimlerde sağladığı başarı, büyük oranda belediyelerin başarısından ileri gelmekteydi. Dolayısıyla Refahlı belediyeler üzerindeki bu ambargonun kaldırılması için iktidar olmak gerekiyordu. Refah Partisinin iktidar olmaya zorlayan başka bir neden de, savunduğu fikirlerin doğruluğunu bir nebze de olsa halka gösterebilmektir.

Bu şartlar ve zorlamalar altında iktidar olan Refah Partisi, gerçekten amacına ulaşabilmiş midir? Bu soruyu olumlu cevap verebilmek ne yazık ki çok zordur. Çünkü olumlu cevap verebilmek için, alınan sonuçların tümüne yakınının olumlu olması gerekir.

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, Refah Partisi daha bakanlık dağılımında dezavantajlı duruma düşmüştür. Öte yandan kendine düşen bakanlıkların kısmi azamisinde de başarılı sonuçlar alamamıştır. Büyük ölçüde bakan seçimindeki isabetsizlikten kaynaklandığı kabul edilen bu başarısızlık, neredeyse kendi tabanını infiale sürüklemiştir. İş üretme ve proje geliştirmede yetersiz kaldığı noktada eleştirilen bu bakanlıkların, personel atama konusunda da pasif kalmaları, kendi bürokratlarını da gücendirmiştir. "Refah kadrolaşıyor" iddialarına karşılık, Başbakanın "ben daha kendi müsteşarımı bile atamadım" savunması, bu bakanlıklara da emsal oluşturduğu söylentilerine yol açmıştır. Bir noktada, iktidarın prestijini sağ-

layan valiler kararnamesi çıkarılamamış, emniyet müdürleri ve diğer bakanlıkların il müdürleri atanamamış, bu da Refahlı belediyelerin işini zorlaştırdığı gibi tabanın da tepkisine neden olmuştur. Yine, beş yüz dolayında atama kararnamesinin koalisyon ortağı tarafından imzalanmaması da başka bir sorunu oluşturmuştur.

Başka bir eleştiri noktası da, 28 Őubat kararlarıyla ilgili olarak takınılan tutumdur. Bir çok kişi, bu dönemde, Başbakanın sert davranması, dolayısıyla insiyatifi elinde tutması, hatta yumruğunu masaya vurması gerektiği şeklinde eleştirilerde bulunmuşlardır. Bazıları ise "bu tarihten sonra iktidarı bırakmalıydı" görüşünü savunmuşlardır.

Tüm bu eleştirilerde haklılık payının olmadığını söylemek mümkün değildir. Ne var ki, yapılan eleştirilerin büyük bir bölümünün, tek taraftan bakılarak yapıldığı görülmektedir. Hatta bir takım eksiklikler bulmak niyeti ön plana çıktığından, yapılan bazı eleştirilerde zorlama bile hissedilmektedir. Oysa hatalar görülüp, doğrular ve yararlar göz ardı edilirse, yapılan tenkitlerin de objektif olduğu söylenemez.

Gerçekten de Refah iktidarının, yukarıda zikredilen eksileri yanında artılarının da olduğunu belirtek gerekir. Her Şeyden önce, müslümanların da iktidar olabilecekleri, eksikliklerine rağmen bir Şeyler yapılabilecekleri gösterilmiştir. Hatta yetersiz sayıda olmalarına rağmen atanan personelin diğerlerinden daha iyi görev yapabilecekleri görülmüştür. Nitekim iktidarın ilk altı ayında, tüm olumsuzluklara karşın ekonomi hızla düzelmeye başlamıştır. Aynı şekilde toplumun kanını emen sömürü odaklarının hortumları kesilmiş ve katrilyonlar üretime yönlendirilmiştir. Yine kamuda görülen talan ve saltanat sona erdilerek, büyük oranda tasarruf yapılmıştır. Haber verme görevinin dışında her Őeyi sltenen kartelci ve saldırgan medyanın, halkın sırtından sağladığı vurgunlara son verilmiştir. Zaten böyle olduğu içindir ki, hkmetin yıkılmasına karar verilerek düğmeye basılmıştır.

28 Őubat kararlarıyla birlikte gelişen malum olaylar, aslında, hükümeti asli görevinden uzak tutmak için ortaya konulan bilili senaryolardı. Bilindiği gibi bundan sonra da hükümet, suni gündemle meşgul edilerek gerçek görevinden uzak kalmıştır. Böylece başta ekonomi olmak üzere bir takım olumsuzluklar görülmeye başlamış, koalisyon ortağına verilen göz dağının da etkisiyle işler tamamen durma noktasına gelmiştir. Birçok kişinin de belirttiği gibi, bu sırada hükümetten ekilinmiş olsaydı acaba daha iyi olmaz mıydı?

İlk bakışta bu düşünce doğru gibi görülse de, bir takım mahzurlarının da olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Her Őeden önce "hükümetten kaçmış" durumuna dşlecekti. Öte yandan tüm olumsuzluklara rağmen bir-

şeyler yapılmak için iktidar olunmuştu. Demokratik dışı dayatmalara boyun eğmek, buyurun siz hükümet olun anlamına gelecekti. Ayrıca, aynı anda hükümetten çekilmiş olsaydı Ana Sol-D hükümetinin malum icraatları altı ay öncesinden başlamış olacaktı. Sömürü odakları altı ay daha fazla milleti sömürecekti. Hepsinden önemlisi, Refah kurmaylarının kafasında; bugün yapılmakta olan zulümleri, iktidarda kalmak suretiyle engelleme düşüncesi yatmaktaydı. Bu düşüncelerle iktidarda kalmayı yeğleyen Refah Partisi, başta kendini destekleyenler olmak üzere çoğu kesimi memnun edemedi. Bu yüzden de şiddetli eleştirilere muhatap oldu.

Gerçekten de Refah Partisinin iktidar döneminde, birçok noktalardan eleştiriye açıktır. Eleştiri muhataplarının da bu eleştirilerden gerekli dersleri çıkarmaları gerekir. Çünkü eleştiri, iyi niyetle ve yapıcı nitelikte olduğu müddetçe, muhatapların bundan memnuniyet almaları gerekir. Kim olursa olsun fertlerin yaptıkları işlerdeki hataları görmeleri, "meslek körlüğü" nedeniyle pek mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla hataları görmenin en iyi ve ucuz yolu yapıcı eleştirilerdir. Refah kurmaylarının da, bu eleştirilerden faydalanıp gereğini yapmaları hayati bir önem taşımaktadır. Örneğin; haklı olarak kabul edilebilecek eleştirilerden birisi, Refah Partisinin iktidar döneminde seçmenini ihmal ettiği görüşüdür. Bilindiği gibi Refah tabanını diğer parti tabanlarından ayıran karakteristik özelliği, menfaatten çok ideallerin ön plana çıkmasıdır. En zor dönemlerde bile hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan bu kitle, partinin kitleleşme süreciyle birlikte eski aksiyonunu yitirmiş bulunmamaktadır. Büyümenin getirdiği olumsuzlukların başında, bu itici, fedakar ve samimi insanların kaybedilmesi gelmektedir. Herkesin köşe bucak kaçtığı dönemlerde bu partiyi omuzlayan kişiler, bugün geri planlara itilmiş görünmektedirler. Zira Refahın büyüüp geliştiğini gören tüccar zihniyetli kişiler, maddi gücünü ve çevresini kullanarak ön saflara geçmişlerdir. Refah yönetiminin, bu konuyu acilen çözmesi ve seçmenin sesine kulak vererek gerçek tabanıyla barışması gerekmektedir.

Refah Partisi hakkında dile getirilen yapıcı eleştirilerin yanında, zaman zaman dozajın kaçırıldığı, vurmak yerine öldürmenin yeğlediği, hatanın yanında doğrunun da sorgulandığı görülmektedir. Hatta iyi niyet kuralları aşılıp, yıpratma amacıyla hareket edildiği de görülmektedir. Kanımca, haklı eleştiride bulunma hakkı mahfuz kalmak şartıyla, tüm güçlerin Refah üzerine yüklendiği bir zamanda, en azından ona köstek olmamak gerekir. Ne gariptir ki malum çevreler, laikliği yok edeceğinden bahisle ona saldırırken, müslüman çevreler de ele geçen fırsatı değerlendirmediği için eleştirmişlerdir. Eleştirilerin aynı doğrultuda olmaması da başka bir handikabı oluşturmuştur. Kimileri, yukarıda da belirtildiği gibi daha cesur ve atak

davranılması gerektiğini savunurlarken, bazıları da daha temkinli hareket edilmesi gerektiğini, hatta bazı tavizler verilmesinin yararlı olacağını belirtmişlerdir. Dolayısıyla eleştirilerin tümünün haklı olduğu kabul edilse bile, yine de herkesin isteği yerine getirilmiş olmayacaktır. Kaldı ki bazıları daha baştan husumetini göstermekten çekinmemişlerdir. Tüm parti liderlerini devlet büyüğü ve saygı duyulması gereken zatlar olarak tanımlayıp, sayın Erbakanla hiçbir bağlantısının ve kalbi yakınlığının bulunmadığını açıkça söyleyen efendiler çıkmıştır. Bu şekilde baştan ön yargılı olanların yaptığı eleştiriler nasıl yapıcı olabilir?

Tekrarlamak gerekirse, Refah Partisi, iktidarda kaldığı süre içinde beklentilere cevap verememiştir. Bunun inkârı, gerçekleri görmemek olur. Ancak bu beklentilere cevap verememiş nedenlerinin de iyi değerlendirilmesi gerekir. Ev sahibinin kusur ve hataları sayılırken, hırsızın suçsuz olduğu sonucuna varmamak gerekir. Yine Refah partisi sorgulanırken, diğer partilere tanınan hoşgörü ve esneklik ona da tanınmalıdır. En azından, diğerlerinden belli noktalarda da uzunca bir süredir iktidardan uzak kalmasından, bu yüzden de siyasi ve bürokratik kadro haklı eleştirilere kulak tıkamamalı, gereğini yerine getirme hususunda çaba göstermelidirler. Aksi takdirde, iktidar döneminde baş gösteren huzursuzluklar dalga dalga büyüyecek ve bunun bedelini çok ağır bir şekilde ödeyecektir.